АМАТОРСТВО В ОЛІМПІЙСЬКОМУ СПОРТІ

проф. Ю.А.Бріскін

Лекція з дисципліни “Олімпійський спорт”
з використанням фрагментів матеріалів та представлення
“Олімпійських мандрів”

Ідея аматорства в спорті не має нічого спільного з Олімпійськими іграми Стародавньої Греції.
Олімпіоніків та відомих атлетів Стародавньої Греції забезпечували поліси, у яких вони жили. Спортсмени звільнялися від податків, одержували безкоштовне харчування, подарунки, грошові нагороди, що дозволяло їм безбідно жити протягом кількох років.

ЕВОЛЮЦІЯ УЯВЛЕННЯ ПРО СПОРТСМЕНА-АМАТОРА

Поняття „аматор” з’явилося в англійському спорті в першій половині XIX сторіччя. Вихідне тлумачення цього терміну в Британській енциклопедії стосується зазвичай того, хто бере участь у будь-якому виді діяльності виключно для задоволення і розваги.

Спортсмени, які мали переваги в силі або майстерності, зумовлені професією, не допускалися до аматорських змагань.

Вперше поняття „аматор” і „професіонал” були практично застосовані у змаганнях з веслування в Оксфорді у 1823році. Стефану Дэвису, за фахом човнярові, заборонили брати участь у змаганнях

ЕВОЛЮЦІЯ УЯВЛЕННЯ ПРО СПОРТСМЕНА-АМАТОРА

При визначенні статусу спортсмена-аматора на початку XIX ст. грошові винагороди, що отримувалися спортсменами не враховувалися.

Нікому з веслярів команд з Оксфорда і Леандера, які у 1831р. виступали у Хейлейській регаті з гемблінгом (парі) у 200 фунтів стерлінгів не загрожувала втрата статусу „аматор”

Статус „спортсмена-аматора” визначався в Англії не за фактом отримання ним грошей, а за його соціальним походженням. Всі аматори були „джентльменами”.

Отже, у першій половині XIX ст. відмінність між аматором і професіоналом в Англії носила виключно класовий характер

(Р. Хикок, "Нова енциклопедія спорту", США, 1978 р.)

Хартія Аматорського спортивного союзу Англії 1886 р.

Аматором у спорті вважається будь-який джентльмен, який ніколи не брав участь у відкритому змаганні ані за грошову винагороду ані за призи разом з професіоналами та ніколи не працював вчителем або інструктором фізичного виховання, механіком, ремісником, чорноробом для здобуття засобів для існування.

ЕВОЛЮЦІЯ УЯВЛЕННЯ ПРО СПОРТСМЕНА-АМАТОРА

УПЕРШЕ ПРАВИЛА АМАТОРСТВА БУЛИ ОПУБЛІКОВАНІ В БЮЛЕТЕНІ МОК (1894, № 1)

“Аматор - спортсмен, який ніколи не брав участі в змаганнях, відкритих для всіх бажаючих, не змагався за гроші чи за грошовий приз, не брав участь у змаганнях із професіоналами і ніколи в житті не був оплачуваним викладачем чи інструктором фізичного виховання”.

“Учасник Ігор не може бути аматором в одному виді спорту і професіоналом в іншому”.

Тлумачення статусу спортсмена-аматора були настільки суперечливими, що вже на Іграх I Олімпіади 1896 р. в Афінах виникли суперечки не тільки між спортивними керівниками, але й у середовищі вболівальників. Коли в Афінах американські спортсмени почали вигравати один забіг за іншим, хтось із грецької публіки, через їхню перевагу що була результатом тренування, а не природних даних, підняв галас — "професіонали"!

На 11-й сесії МОК 1909 р. у Берліні член МОК для Великобританії Теодор Кук запропонував, щоб кожна міжнародна спортивна федерація сама визначала статус спортсмена-аматора. Дискусія показала, що концепція аматорства стала переважно трактуватися як правило допуску спортсменів до Олімпійських ігор.

ЕВОЛЮЦІЯ УЯВЛЕННЯ ПРО СПОРТСМЕНА-АМАТОРА

У 1911 р. член МОК для Великої Британії Роберт де Курси Лаффан вніс на розгляд 13-й сесії МОК у Будапешті нове визначення аматора як спортсмена, який може змагатися на Олімпійських іграх, якщо він ніколи:

- **не брав участь у змаганнях за грошовий приз, гроші чи інше парі;**
- **не нагороджувався грошима чи будь-якого роду грошовою допомогою за участь у змаганнях (окрім відшкодування витрат щодо участі в змаганнях);**
- **не одержував ніякої премії за витрачений в змаганнях час;**
- **не продавав і не давав у заставу свій приз, виграний у змаганнях.**

Заборонялося також брати участь у змаганнях професійним тренерам і інструкторам. Цей текст правил був прийнятий і діяв до 1920 р. в Антверпені.

Принцип допуску спортсменів на Ігри - принцип аматорства — в документах МОК ніколи не відрізнявся чіткістю. Він постійно уточнювався і загалом визначився лише в 1914 р. у документах VI Олімпійського конгресу, що відбувся в Парижі.

VII Олімпійський конгрес 1921 р. у Лозанні надав міжнародним спортивним федераціям право визначати статус спортсмена-аматора.
На VIII Олімпійському конгресі 1925 р. у Празі було дозволено оплату спортсменам "за витрачений час". Цей час був обмежений двома тижнями протягом року, що надавалися спортсменові для участі у змаганнях за кордоном.

ЕВОЛЮЦІЯ УЯВЛЕННЯ ПРО СПОРТСМЕНА-АМАТОРА

Сесія МОК 1947р. в Стокгольмі визначила спортсмена-аматора як людину, що пов'язана зі спортом, але ніколи не отримує з нього будь-яких матеріальних вигод. Сесії МОК 1955 р. в Парижі і 1958 р. в Токіо підтвердили це тлумачення терміну „спортсмен-аматор".

У середині 1960-х років мотивом для нових суперечок послугували повідомлення про виплату стипендій американським спортсменам та наданні офіційної допомоги спортсменам скандинавських і деяких соціалістичних країн.

Найбільш безкомпромісним захисником Кодексу аматора був п'ятий президент МОК Е. Брэндедж, який керував олімпійським рухом протягом 20 років (1952-1972 рр.). Він розглядав Кодекс аматора як своєрідну філософію життя, яка сприяє прояву найблагороднішихпрагнень кращих людей кожного покоління; виражає найвищі закони моралі, які не спроможна охопити жодна релігія або філософія. Називаючи олімпійський спорт розвагою, Брендедж неодноразово підкреслював, що аматори-олімпійці - це спортсмени, які займаються спортом заради задоволення, відпочинку і приємного проведення часу; в основі їх спортивної діяльності лежить любов до спорту без будь-якої зацікавленості у винагороді або оплаті в будь-якій формі. Проте самому Е. Брэндеджу довелося визнати, що немає нічого більш заплутаного, ніж визначення аматорства в спорті

ЕВОЛЮЦІЯ УЯВЛЕННЯ ПРО СПОРТСМЕНА-АМАТОРА

У квітні 1971 р. МОК прийняв нове трактування Правила 26, яке передбачало дотримання учасниками Олімпійських ігор традиційного олімпійського духу і етики, регулярні заняття спортом в часи дозвілля без отримання будь-якої винагороди за участь у змаганнях. Засоби до існування не повинні отримуватися або бути залежними від прибутків у спорті. Спортсмен повинен мати основну професію, щоб забезпечити своє майбутнє та поточне існування. Спортсмен не повинен бути як нині, так і в минулому професіоналом, напівпрофесіоналом або так званим „неаматором" у будь-якому виді спорту. Він не повинен бути тренером. Викладачі фізичного виховання, котрі працюють з початківцями, допускаються до участі в Іграх.

Відтепер спортсмену дозволялося приймати допомогу від НОК чи національної спортивної федерації за встановлений період (від 30 до 60 днів у році) перебування на зборах і участі в змаганнях, у тому числі в Олімпійських іграх. Ця допомога включала оплату розміщення, харчування, проїзду, спортивного устаткування й інвентарю, тренера, медичної допомоги, а також гроші на покриття непередбачених витрат у межах лімітів, погоджених із МСФ чи НОК.

Разом з тим, МОК забороняв відшкодування зарплати, крім компенсації у виняткових випадках, що дозволяються НОК чи МСФ. Ця компенсація не могла перевищувати розмір одержуваної на роботі зарплати.

Положення про допуск

На Сесії МОК 1974 р. у Відні до Правила 26 було внесено зміни:

$ Назву "Положення про аматорство" замінили на "Положення про допуск“;

$ МОК дозволив спортсменам отримувати відшкодування заробітної платні за період підготовки до змагань та участі в них, а також допомогу для оплати харчування і проживання, транспортних витрат, спортивного інвентаря і екіпіровки, страхування, вартості лікування, фізіотерапії і оплати тренерів;

$ Всі ці виплати дозволили проводити виключно за схваленням національних спортивних організацій;

$ Спортсменам-студентам стало дозволено отримання спортивних та академічних стипендій.

Кодекс атлета

На XI Олімпійському конгресі, в 1981 р. в Баден-Бадені, в головній доповіді з проблеми допуску голова комісії і член МОК В. Дауме заявив: "Спортсмени, які тренуються по 1600 годин в рік, не можуть одночасно працювати за професією або інтенсивно готуватися до майбутньої професійної роботи. Тому ми не повинні допустити, щоб вони несли непоправні соціальні збитки. Саме з цього потрібно виходи при новому тлумаченні Правила 26".

У лютому 1985 р. на сесії в Калгарі виконком МОК несподівано оголосив про допуск професійних спортсменів віком до 23 років до Олімпійських ігор 1988 р. у змаганнях з футболу, тенісу і хокею, а у жовтні 1985 р. на засіданні МОК з представниками федерацій і НОК було винесено на обговорювання "Кодекс атлета", який був запропонований замість Правила 26.

Згідно "Кодекса атлета", щоб бути допущеним до участі в олімпійському русі, зокрема в Олімпійських іграх, спортсмен повинен дотримуватися і поважати Олімпійську хартію, а також правила Міжнародної спортивної федерації, до якої він належить, що схвалені МОК

Кодекс атлета

Практично зникала межа між спортсменом-аматором і професіоналом, і без будь-яких обмежень Ігри відкривалися для останніх. Були зняті всі обмеження відносно фінансування підготовки, а основні вимоги до допуску звелися до необхідності поваги духу чесної гри, відмови від насильства, дотримання медичного кодексу МОК. Збереглася лише вимога до учасників, щодо заборони використовувати під час Олімпійських ігор свою особистість, прізвище, зображення або спортивний результат з метою реклами, а також було визначено, що участь спортсмена в Олімпійських іграх не повинна зумовлюватися фінансовими міркуваннями. Отже, МОК вступив на шлях відкритої професіоналізації Олімпійських ігор.

Two extraordinary journeys. Just one way to get there.

Carlos Lehmann and Michael Phelps. Olympians and swimmers of legend.

Follow them on louisvuittonjourneys.com/beyondthetrack

LOUIS VUITTON

Кодекс допуску

У чинній редакції Олімпійської хартії є правило 40 ("Кодекс допуску"), у якому сказано:

"Для того, щоб бути допущеним до участі в Олімпійських іграх, атлет, тренер, інструктор або інший офіційний представник команди повинен виконувати правила Олімпійської хартії, включаючи умови допуску, встановлені МОК, а також правила відповідної МФ, ухвалені МОК, і бути заявленим своїм НОК. Вищезазначені особи повинні:
поважати правила чесної гри й відмову від насильства, і вести себе відповідним чином; та поважати й виконувати всі положення Всесвітнього антидопінгового кодексу".